MIRCEA SCARLAT

„Istoria poeziei româneşti"

Mircea Scarlat a publicat la Editura *Minerva* trei volume din ***Istoria poeziei româneşti,*** după cum urmează: primul, în 1932, cuprinzînd un ***Prolog, Cartea întîi*** şi ***Cartea a doua,*** merge de la origini la romantism (fără Eminescu); al doilea, în 1984, cuprinzînd ***Cartea a treia*** şi ***Cartea a patra,*** se ocupă de Eminescu şi de simbolişti; al treilea, în 1986, cuprinzînd ***Cartea a cincea*** şi ***Cartea a şasea,*** descrie avangarda şi modernismul moderat, rezervînd apoi capitole ample lui Arghezi, Barbu şi Blaga. Cel de al patrulea dintre volumele proiectate a rămas neterminat. A trebuit să fie reconstituit din manuscrise şi dactilograme. Om foarte ordonat, meticulos, Mircea Scarlat a copiat de mai multe ori „sumarul" acestui volum, aşa că ştim cu inevitabila aproximaţie, cum ar fi arătat el, dacă ar fi fost dus pînă la capăt de către autorul *însuşi.* Nu toate capitolele şi subcapitolele au fost redactate; există, pe alocuri, variante; de la un punct înainte, nu mai avem decît bruioane.

Chiar şi aşa, cel puţin prima jumătate a volumului este aproape finisat de către autor. E vorba de ***Cartea a şaptea,*** consacrată acelor tendinţe din poezia interbelică (data limită fiind împinsă pînă spre 1948), care n-au fost tratate în ***Cartea a cincea*** din volumul precedent, şi de autori de asemenea netrataţi acolo, adică de cei care valoric se situează după corifeii poeziei noastre din respectiva epocă, după, adică, cei trei mari din ***Cartea a şasea.***

Cartea a şaptea are trei mari subîmpărţiri: ***Dezideratul diferenţierii, Revigorarea concepţiei clasicizante*** şi ***Tradiţionalismul programatic.***

Cea dintîi, foarte scurtă, este singura care nu pare să fi primit forma definitivă, în cîteva locuri, pe marginea dactilogramei. Mircea Scarlat a indicat posibile adaosuri sau dezvoltări: „citat", „insist", „note", glosează el bunăoară în dreptul ultimelor două aliniate din capitolul ***Autonomia conştiinţei lirice.*** Voia apoi să citeze pe Luchi Caragiale la ***Obsesia anacronismului.*** Alte nume indicate marginal spre citate sînt ale lui Camil Baltazar şi Miron Radu Paiaschivescu în capitolul IV ***(Mimarea originalităţii),*** în vreme ce uiticii-poeţi menţionaţi în capitolul III ***(Cultura ca semnificat)*** ar fi trebuit mutaţi în subîmpărţirea care urmează ***(Revigorarea convenţiei clasicizante).*** Textele despre ei n-au fost, se pare, redactate. Că această primă parte a ***Cărţii a şaptea*** nu a primit forma ultimă, se poate deduce şi din

confruntarea cu nişte pagini manuscrise pe care Mircea Scarlat a alcătuit o listă de nume de autori, cu indicarea capitolelor unde ar fi urmat să fie citaţi sau analizaţi. Nu putem afirma dacă autorul se gîndea să le acorde un rînd ori mai multe. Poeţii în chestiune sînt în general pe al treilea ori al patrulea raft, cu excepţii însă (Gellu Naum). La capitolul ***Obsesia anacronismului,*** sînt nominalizaţi Simion Stolnicu, Barbu Brezianu („ermetismul barbian"). Apoi, separat, Ion Sofia Manolescu. în fine, cu o menţiune mai amplă, Camil Baltazar: *„Semnalez aici şi încercarea nereuşită a lui Camil Baltazar (v. Călinescu). Atenţie să nu contrazic paginile unde i-am negat modernismul".* La capitolul IV ***(Mimarea originalităţii),*** pe lîngă numele de pe marginea dactilogramei, s-ar mai fi făcut referinţă şi la Cicerone Theodorescu, Ion Pogan, I. Valerian, Mihai Moşandrei şi Sandu Tudor. La capitolele V şi VI (reunite de însuşi autorul) ***(Metamorfozarea modernismului programatic şi „Suprarealismul")*** sînt numiţi Gellu Naum, Gherasim Luca, Paul Păun, D. Trost şi Virgil Teodorescu, apoi Constantin Nissipeanu, Victor Valeriu Martinescu, V. Dobrian, Mircea Gheorghiu, Tiberiu Iliescu şi Miralena Milany.

Revigorarea convenţiei clasicizante începe cu trei capitole ample consacrate lui Ion Pillat, urmate de alte trei consacrate unor poeţi de aceeaşi factură neoclasică. Textul pare a fi complet redactat. Posedăm şi aici cîteva foi manuscrise, cu precizări, pe care le putem confrunta cu ultima redacţie, aceea din dactilogramă. Capitolul IV ***(Asimilarea simbolismului)*** continuă a se ocupa de Pillat, de data aceasta ca asimilator al simbolismului, rol prin care el a dat un exemplu de revigorare a convenţiei clasicizante. Acest exemplu ar fi fost urmat de poeţi ca Alexandru Gherghel, Demostene Botez şi alţii, pe care cititorul îi va descoperi în carte. Faţă cu manuscrisul amintit, diferenţe minime: nu sînt trataţi, din cei care apar în manuscris, Felix Aderca şi Emil Isac, fiind în schimb trataţi, Matei Alexandrescu, M. Breslaşu, Sanda Movilă şi Traian Lalescu, menţionaţi în respectivul manuscris. Capitolul V ***(Detaşarea de simbolism)*** este introdus de mine, dar îndoielile că aici i-ar fi locul nu mă părăsesc. Capitolul VI ***(Lirismul eruptiv)*** se ocupă de poeţi ca Aron Cotruş sau Radu Gyr. Din foaia manuscrisă, rezultă că au rămas neredactate paragrafele despre Mihai Beniuc şi C. Th. Ilea. Restul numelor coincid. Pe marginea textului, autorul se întreabă o dată dacă e cazul să reducă citatele în paragraful despre Zaharia Stancu. în alt loc autorul indică numele lui Emil Giurgiuca, poet netratat, dar care în acest capitol ar fi fost la el acasă. Capitolul VII ***(Conformarea polemică)*** începe cu M.R. Paraschivescu, întrucîtva excesiv analizat, şi continuă cu Radu Stanca, cu baladele lui

Doinaş (care nu figura iniţial aici, judecind după manuscris). Din aceeaşi foaie manuscrisă, ştim că ar fi urmat un al VUI-lea capitol, fără titlu, în care ar fi fost analizaţi criticii poeţi (Vianu, Streinu, Perpessicius, împărţirea precedentă, cu nota marginală care-i „mută" în cea de faţă.

Tradiţionalismul programatic încheie ***Cartea a Vll-a.*** Aici îşi află locul atît poeţii care sînt structural tradiţionalişti (capitolul 1), cît şi cei care au avut un program conservator (capitolul II). Din aceleaşi foi manuscrise invocate, constatăm că principalele nume la care criticul se gîndise figurează în text. Absenţele sînt numeroase, dar probabil că Mircea Scarlat, care, scrupulos, a alcătuit inventarul complet, a fost silit să renunţe la a transforma ***Istoria*** sa într-un cimitir. Absenţii sînt poeţi de care n-au auzit, în unele cazuri, nici specialiştii perioadei: Arcadie, Cerneanu, Sever Beuca-Constantineanu, Procopie Milişte, Nela Popceanu şi aşa mai departe. E drept că nici de Vasile Huţan nu s-au auzit mai multe, dar el are norocul cîtorva rînduri critice. Meritau a fi examinaţi G. Lesnea, sau, din nou, C. TH. Ifea, cum, de altfel, autorul şi-a propus, dar n-a mai apucat s-o facă. Printre *nesămănătoriştii* din ***Conservatorism programatic*** e menţionat N. lorga, dar paragraful n-a fost redactat. Mai important e capitolul III ***(Autohtonism tematic şi toleranţă, la experiment)*** unde e vorba de N. Crainic şi de ortodoxism în general. Dintre numele pe care M. Scarlat îşi propusese să le cuprindă, lipsesc în textul redactat Sandu Tudor, C. Goran, V. Ciocîlteu, Paul Sterian, Pan M. Vizirescu şi Ovidiu Caledoniu. în legătură cu ultimii trei, criticul avea probabil îndoieli (de valoare? de oportunitate în acest loc?) fiindcă pune cîte un semn de întrebare la fiecare. Sînt, în schimb, menţionaţi, deşi nu intrau la început în vederile criticului, Ion Ciorănescu şi Al. Ceausianu. Capitolul ***Dincolo de program,*** care urmează, s-ar fi ocupat de V. Voiculescu. Din păcate (e golul cel mai mare din întreg volumul), ni l-am putut descoperi între manuscrisele sau dactilogramele lui M. Scarlat. Redactate complet sînt ultimele două capitole ***(Reticenţa în faţa modernităţii postsimboliste*** şi ***Iluzia perenităţii),*** cu excepţia paragrafului despre Nicolae Davidescu şi a celui despre Mihail Dragomirescu (nescrise). Asupra lui Emanoil Bucuţa, M. Scarlat îşi propusese să revină, George Gregorian, prezent în capitolul V, ar fi urmat să fie mutat în VI, *„clnd discut despre Mihail Dragomirescu".* Nu i-am putut îndeplini dorinţa, fiindcă paragraful despre mentorul ***Convorbirilor critice*** lipsesc.

Practic, aici se încheie volumul al patrulea din ***Istoria*** lui M. Scarlat, fiindcă din ***Cartea a opta*** avem doar sumarul şi un început

de redactare. Foarte repede se observă că textul e un proiect. E greu să pretindem că el ne permite să ne facem o ideea clară despre cum ar fi arătat, în viziunea criticului, poezia contemporană.

Intenţia lui M. Scarlat era (judecînd după aceleaşi foi manuscrise, care i-au folosit ca *memento* pe durata alcătuirii volumului) să publice în volumul IV din ***Istorie*** o erată la volumele I-lII. în spital fiind, în decembrie 1987, Mircea Scarlat devenise aproape conştient că măcar ***Cartea a VU-a*** va putea fi definitivată. Cum se ştie, nici acest lucru n-a fost posibil. Cît priveşte ***Cartea a VIH-a,*** despre contemporani, el însuşi o amînase o vreme din diverse raţiuni. Se gîndea, în aceste condiţii, să adauge la volumul acesta al ***Istoriei*** un număr de texte ale sale referitoare la poezie. Care anume, nu mi-a spus şi nici n-am găsit vreo. menţiune la ele. Aşa încît am procedat cum m-am priceput. Pînă la sfîrşitul anului 1984 Mircea Scarlat publicase în presă 171 de articole (plus 8 intervenţii la mese rotunde, dezbateri etc.). Şi-a alcătuit singur bibliografia. Pentru următorii trei ani, nu mai avem date la fel de precise. *E* posibil că cel puţin încă o sută de articole au văzut lumina tiparului. Din acestea, am selectat articolele care se referă la poezie şi care mi s-au părut cele mai substanţiale, întîmplarea face ca Mircea Scarlat să fi debutat cu articolul ***Integrarea poetică*** (Ion Barbu), în *Amfiteatru* (nr. 10 din 1974). Am cules acest text, iar pe acela intitulat ***Elogiul limbii române,*** ultimul publicat antum, în *Viaţa românească,* nr. 12, 1987. între altâle, am pus un număr de alte texte. O secţiune specială am rezervat studiilor ample: în general, prefeţe şi postfeţe. ***Prefaţa*** **(la** ***O antologie de poeţi tineri)*** este inedită. Tot aici am inclus un răspuns la ancheta ***Caietelor critice*** din 1983 referitoare la poezia tînără. Mi s-a părut că, atent observator al literaturii congenerilor săi, pe care i-a sprijinit de îndată ce a avut posibilitatea, M. Scarlat merita să-i reţinem opinia cea mai amplă pe care 'a formulat-o în legătură cu el. Am încheiat cu un ***Dicţionar al poeţilor români*** (pînă la 1800), publicat în *Almanahul* pe 1988 al Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti (al cărui redactor coordonator a fost), şi care ar fi trebuit să aibă o urmare. E un lucru temeinic, în care apar nume de autori necitaţi de nici o istorie literară şi în care M. Scarlat a descoperit cine este autorul unui text considerat anonim (luîndu-se după acrostihul textului, citit însă de jos în sus!).

(România literară, nr, 51, 1990)